

MUZIEK MOET JE DOEN!

Het Muziekcentrum van de Omroep doet sinds twaalf jaar aan muziekeducatie voor scholieren. Drie orkesten, een koor en een afdeling educatie vormen de ideale basis hiervoor. Hoe breng je liefde voor klassieke muziek over op kinderen? Het verhaal van de educatiemanager, een musicus en een vakleerkracht muziek.

AUTEUR **TETTJE HALBERTSMA**

In een aantrekkelijke folder voor scholen worden alle workshops en projecten van het MCO toegelicht. Leerlingen kunnen er onder meer een repetitie bijwonen, componeren, van klassiek hiphop maken of een operacursus volgen. In een meerdaagse workshop als het Community art-project maakt een groep scholieren vanuit het niets een complete voorstelling, die uitgevoerd wordt in een grote concertzaal.

Altviolist en manager educatie Michael Klier heeft er met vier vaste medewerkers een dagtaak

aan. Vanwaar dit grote aanbod? 'Als MCO huisvesten wij drie orkesten en een koor met eigen repertoire en eigen studio's. Het Radio Filharmonisch Orkest voor het symfonisch repertoire, de Radio Kamer Filharmonie voor het grotere kamerorkestrepertoire, het Metropole Orkest voor lichte muziek en het Groot Omroepkoor voor zang. Vanuit deze muzikale diversiteit kun je een enorm gevarieerd aanbod samenstellen.'

Hoe gevarieerd ook, een goed lopende educatieafdeling vereist meer dan alleen een mooi aanbod en een grote dosis enthousiasme. Essentieel is de samenwerking op vele fronten, aldus Klier. Met omroepen die het belang van muziekeducatie inzien en culturele instellingen die er projectgeld in willen steken, maar vooral ook met scholen die subsidie willen aanvragen of hun cultuurpotje willen aanspreken. En natuurlijk zijn er voldoende musici nodig die zich – naast hun orkest- of koorbaan – willen laten bijscholen om educatieprojecten te begeleiden.

ENGELAND ALS VOORBEELD

Tot vijf jaar geleden stond educatiemedewerker Karel Smit er alleen voor. Hij organiseerde repetitiebezoeken voor het regulier onderwijs en later ook projecten voor het speciaal onderwijs in het Gooi. Dat veranderde toen enkele musici vijf jaar geleden een uitdaging kregen om tijdens een Engelse week in het Concertgebouw in Amsterdam workshops te volgen. Orkesten als het London Symphony Orchestra en London Sinfonietta namen hun eigen educatiespecialisten mee, zoals Tim Steiner, Paul Griffiths, Fraser Trainer, Matthew Barley en Mary King.

Michael Klier: 'Zij hebben vanuit hun opleiding aan de Guildhall School of Music de muziekeducatie in Engeland op een zeer hoog peil weten te brengen.' Terwijl in Nederland bijna geen enkel orkest

FOTOS: ESTHER DE BRUIJN

LEERLINGEN VAN DE DONNERSCHOOL

zich daarmee bezighield, had elk orkest in Engeland al een eigen educatieprogramma. Volgens Michael heeft die traditie ook te maken met het Britse cultuursysteem. 'Er staat geen organisatie tussen de orkesten en de scholen, dus de communicatie tussen musici en de mensen is heel rechtstreeks. Wat ik indrukwekkend vind, is dat ze ook workshops aan daklozen geven. Zij zien zichzelf niet als gesubsidieerd orkest voor een selecte groep luisteraars, maar spelen ook in de eigen wijk, in gevangenissen en voor bejaarden.'

Het MCO trok op grond van die ervaring pianist en componist Fraser Trainer en cellist Matthew Barley – beiden al 20 jaar experts op het gebied van de muziekimprovisatie – aan om les te komen geven. En dat doen zij nog steeds, zodat dit voorjaar de tweede lichte musici de opleiding bij het MCO afrondt. Wat leren zij tijdens zo'n opleiding? 'Het accent ligt op het vertalen van waar je als musicus mee bezig bent in oefeningen en spelletjes. Maar ook: hoe ga je met de kinderen om, hoe reageer je op een groep? Hoe kun je op een boeiende manier je liefde voor muziek overdragen? Laten we eerlijk zijn, dat leer je niet in een paar dagen. Daarom lopen de mensen die net opgeleid zijn nog heel lang mee met musici die meer ervaring hebben.'

GEEN PRIORITEIT

Hoewel de voorzieningen optimaal zijn, blijkt de werving bij scholen geen sinecure. Op de folder die dit schooljaar naar 1500 scholen in de regio werd gestuurd, kwam slechts een handvol reacties terug. Michael heeft hiervoor wel een verklaring: 'Scholen krijgen elke week zeker tien folders, het aanbod is enorm en dan wordt het dringen. Je moet maar net een directeur treffen die in muziek geïnteresseerd is, of een CKV-coördinator die het ziet zitten om met een klas naar Hilversum te reizen. Dat vraagt nogal wat.'

'Nooit gedacht dat klassieke muziek zo leuk kon zijn'

WORKSHOP, APRIL 2009

FOTO: RONALD KNAPP

Informatie

**Community Art-project
Vredenburg op 23 april, 20.15 uur**

Met de Radio Kamer Filharmonie, Ensemble Between the notes en leerlingen van het Amadeus Lyceum in Vleuten.

Op de website van het MCO is een film te zien van de bijzondere voorstelling *Een Raadsel*

voor *Roosje*, een co-productie van MCO en TROS uit 2009. Kijk ook op www.trosklassiek.nl onder Magische Muziekfabriek.

MEER INFORMATIE OP WWW.MCO.NL/EDUCATIE.
DVD'S MET DE GROOTSTE PRODUCTIES VAN
HET AFGELOPEN JAAR EN DE GRATIS BROCHURES
ZIJN DAAR TE BESTELLEN.

>> Bij de grote projecten is het moeilijk om scholen zover te krijgen dat ze subsidie aanvragen. Ook moet daarvoor het lesrooster worden aangepast, en de docent moet het project voorbereiden in de klas. Dit alles heeft voor een schooldirecteur vaak niet de hoogste prioriteit. Het probleem is bovendien dat zingen en muziek niet meer structureel in het opleidingspakket van basisschooldocenten zitten. Jonge docenten hebben dus zelf op school geen muziek gehad. Als ze niet toevallig zelf zingen of een muziekinstrument bespelen, wordt het moeilijk om ze enthousiast te maken.'

Ondanks de nog trage reacties van scholen is het MCO tevreden over het afgelopen jaar. Bijna tweeduizend leerlingen deden mee in zestig projecten in zowel het basis- en speciaal onderwijs als het voortgezet onderwijs. Op elk project volgt een evaluatie. 'Aan het begin van een workshop vragen we: wat vinden jullie van klassieke muziek? Aan het eind stellen we die vraag weer. In 85% van de gevallen krijgen we te horen: "We hadden nooit gedacht dat klassieke muziek zo leuk kon zijn." Ze zeggen niet: "Ik ga nu een cd kopen of een concert bezoeken", maar daar zitten we niet per se op te wachten. We zijn al blij als we de vooroordelen over klassieke muziek uit de weg kunnen ruimen.'

DE BERG EN BOSCHSCHOOL, APRIL 2009

De musicus: 'Als kinderen niet durven, is er wel enige handigheid vereist'

Freek Sluijs is als een van de eerste musici opgeleid door het duo Barley en Trainer. Hij is fagottist in het Radio Filharmonisch Orkest. Met veel enthousiasme vertelt hij over de docenten. 'Zij maken deel uit van *Between the notes*, een fantastisch ensemble dat zich al jaren met geïmproviseerde muziek en educatie bezighoudt.' Hun lessen heeft hij ook als confronterend ervaren. 'Ik kan heel aardig fagotspelen, maar daarmee ben je er in de muzikale educatie nog niet. Een muzikaal concept kan voor mij volkomen duidelijk zijn, maar als je dat vervolgens aan kinderen overbrengt kan het gebeuren dat ze er niets mee kunnen, dat het ze niet aanspreekt. Dat overbrengen is ook een kwestie van handigheid. Sommige collega's pakken het makkelijk op, ik heb dat niet zo. Vooral als kinderen niet goed durven, is er wel enige handigheid vereist.'

BODYPERCUSSIE

Elk eendaags project wordt afgesloten met een uitvoering, waarbij iedereen op een instrument speelt, al is het maar een simpele slag op een bekken. Een dag verloopt als volgt. 'Na binnenkomst vertellen we de kinderen iets over de orkesten en het koor. Dan doen we in een van de studio's een aantal simpele spelletjes. Bijvoorbeeld een bewegingsspel, door ze in een kring ritmisch te laten stappen: een stap links, een stap rechts. Dan laat je ze hun naam tussen de stappen ritmisch uitspreken, waardoor je verschillende pulsen krijgt. Gaat dat goed dan gaan ze er zelf iets bij verzinnen, bijvoorbeeld klappen in de handen, op borst of benen, en ben je zomaar bodypercussie aan het doen.'

Daarna wordt begonnen met de compositie. Die ontstaat vanuit een simpele kiem: een stukje tekst of een ritme op basis van een naam. Dat wordt verder uitgebouwd. Als de groep eerder al een orkestrepitatie heeft bijgewoond, kan de muziek die ze daar gehoord hebben erin verwerkt worden.

In de studio hebben ze een batterij slagwerkinstrumenten tot hun beschikking. Freek: 'Vaak hebben ze geen idee hoe ze geluid uit een instrument moeten halen. Doordat wij slagwerklessen hebben gehad – op conga, djembé of vibrafoon – kunnen we ze heel verschillende geluiden laten horen. Daarnaast spelen we de compositie mee op onze eigen instrumenten. Daarvan zijn ze echt onder de indruk. Als ik mijn fagot uitpak en er op speel zijn de reacties altijd: "Wow! Wat is dit?" De kleppen, het geluid, dat spreekt alle kinderen aan. Het is wel zo dat jonge kinderen makkelijker reageren dan sommige pubers. Meiden van zestien willen echt niet hard op een trommel slaan, want dat kan hun haar in de war brengen. Die doen zoiets niet.'

KWETSBARE FORMULE

Afgelopen najaar speelde Freek Sluijs in eigen orkest mee in *Een raadsel voor Roosje* in Vredenburg Leidsche Rijn. Deze productie in samenwerking met de TROS ging drie keer en trok in totaal meer dan tweeduizend basisschoolleerlingen. Het concert verliep bijzonder goed, aldus Freek. 'Het traditionele schoolconcert is vaak een ramp. Zelfs al heb je Edwin Rutten, kinderen ervaren een concert als een verplicht uitje met de bus. Tijdens het concert zijn ze bijna geen moment stil. De formule is zo kwetsbaar omdat kinderen niet genoeg te doen hebben en niet geïnteresseerd zijn. Dit concert daarentegen was goed voorbereid. Van tevoren ontvingen de scholen een lespakket met het verhaal en muziek van Toek Numan, gebaseerd op de *Enigma Variaties* van Edward Elgar. Speciaal voor dit project was een cd met leuke liedjes opgenomen die de leerlingen vooraf in de les konden oefenen. Met als gevolg dat de liedjes volop werden meegezongen tijdens het concert. Wat hielp was dat ze het aangrijpende verhaal al kenden, en ook dat de presentatie goed was. De formule werkt als je kinderen maar goed voorbereid en ze vooral laat meedoen. Dan is een schoolconcert een super manier om kennis te maken met klassieke muziek!'

FOTO: A. WILLEMS

FOTO: ESTHER DE BRUIJN

De vakleerkracht: 'Door muziek leren kinderen zich te uiten'

Een van de projecten in 2009 was het thematische concert rond De Schilderijtentoonstelling van Moessorgski; dit werd gespeeld bij een naschoolse opvang en op een school voor speciaal onderwijs.

Vijf musici van het MCO speelden in de Donnerschool de versie voor blaaskwintet, met muziekvakleerkracht Marjanne Kampen als verteller. Waar mogelijk speelden de leerlingen mee. De twee concerten van een uur werden stapsgewijs – in zeven lessen, verdeeld over een aantal maanden – voorbereid. De musici kwamen telkens in groepjes van twee met hun instrumenten naar school. Marjanne: 'Van dichtbij een klarinet, hoorn, fluit, hobo of fagot zien en horen, dat maakt indruk. Het is voor onze leerlingen heel belangrijk om de musici te kennen. Die maken op een prachtige manier contact met leerlingen, ik vind dat altijd weer indrukwekkend.'

De blazers speelden de thema's uit de Schilderijtentoonstelling voor. Het terugkerende thema, de Promenade, oefenden de leerlingen op klankstaven en trommels om mee te kunnen doen aan het concert. Geschilderd werd er ook. De Ossenwagen, de Hut op kippenpoten, de Catacomben, het Kuikenballet en de Poort van Kiev; alle zelfgemaakte schilderijen van de tentoonstelling hingen aan de muur in de concertruimte en vormden de leidraad bij het verhaal.

BAAT BIJ STRUCTUUR

Marjanne verzint met Karel Smit van het MCO projecten die geschikt zijn voor het speciaal onderwijs. Voor de Donnerschool – een school voor kinderen met een sociale of psychologische problematiek – is dit het derde project. Ze vertelt over de enorme vorderingen die sommige leerlingen inmiddels hebben gemaakt. Een concert van een uur is geen probleem meer, voor veel kinderen

FOTO ESTHER DE BRUIJN

is het zelfs een onvergetelijke gebeurtenis.

'In het begin wilde een aantal kinderen niets van me weten. Ze waren niet gewend om zelfs maar een liedje te zingen. Muziek raakt hun emotie en daar konden sommigen niet mee overweg. Ze hebben baat bij structuur en willen precies weten wat er gaat gebeuren: eerst trommelen, dan liedjes zingen, dan dansen, dan luisteren en dan is het voorbij. Geef de kinderen houvast en veiligheid en betrek ze bij de muziek. Ik verzin er altijd een verhaal of een beeld bij, doe iets met dans en laat dezelfde muziek steeds terugkomen. Wat je vooral niet moet zeggen is: ga allemaal even zitten want nu komt er mooie muziek. Dat werkt niet.'

ENORME UITDAGING

'Dat veel leerkrachten vrijwel niets aan muziek doen, is een gemiste kans. Door muziek leren kinderen zich te uiten. Maar wil je als leerkracht muziek met ze maken, dan heb je daar echt basisvaardigheden voor nodig. Hiermee wordt het gemakkelijker muziek op een aansprekende manier over te brengen. Wij willen leerkrachten, die soms schroom hebben om een liedje te zingen in de klas, overhalen om meer met muziek te doen. Na afloop van een project vertelde een leerkracht: "De kinderen hebben in jouw lessen geleerd dat ze zingen leuk vinden, nu durf ik het ook te doen in de klas." Het gebrek aan vaardigheden en durf komt ook doordat muziek in de opleiding nauwelijks meer een rol speelt.' Marjanne: 'Ik zie het als een enorme uitdaging om klassieke muziek op een creatieve en explorerende manier onder de aandacht te brengen bij kinderen. Zeker bij groepen kinderen voor wie dat niet vanzelfsprekend lijkt.'